

VERSCHILLEN IN MILIEUBELEID TUSSEN EU-LIDSTATEN

Kees de Bont en Jan Buurma

Voor het realiseren van milieudoelstellingen kan de overheid kiezen uit twee beleidsstrategieën: inperken/saneren en uitdagen/belonen. Nederland en Denemarken richten zich vooral op inperken/saneren. In Duitsland en het Verenigd Koninkrijk staat uitdagen/belonen voorop. Ondanks de overeenkomst in beleidsstrategie is de werksfeer in Denemarken constructiever dan in Nederland. Dit blijkt uit een vergelijkend onderzoek van het LEI naar verschillen in milieubeleid tussen EU-lidstaten.

Verschillen tussen lidstaten

Tabel 1 geeft een beeld van de verschillen in beleidsstrategie tussen de vier EU-lidstaten die in het vergelijkende onderzoek zijn betrokken. De tabel laat voor Denemarken een positieve werksfeer tussen overheid en landbouw zien. Er bestaat een model van samenwerking, onderling begrip en vertrouwen. Binnen de Deense overheid zijn de verantwoordelijkheden voor landbouw en milieu duidelijk gescheiden. Het Ministerie van Milieu is verantwoordelijk voor de milieueisen en het Ministerie van Landbouw ondersteunt de landbouw bij het aanpassen van de bedrijfsvoering.

In Duitsland lopen ontwikkeling en uitvoering van beleid over verschillende schijven. Dit heeft te maken met de vergaande decentralisatie van beleid naar de deelstaten en daarbinnen naar de Landwirtschaftskammern. Deze vervullen een intermediaire rol tussen overheid en landbouworganisaties. De Duitse landbouworganisaties zijn nog sterk gehecht aan marktbescherming.

In het Verenigd Koninkrijk waren het Ministerie van Milieu en het Ministerie van Landbouw lange tijd niet 'on speaking terms'. Zodoende verliep de beleidsontwikkeling zeer traag. Tegen die achtergrond heeft de private sector het initiatief genomen om de verhouding tussen de landbouw en de bevolking te herstellen. De supermarkten lopen hierin voorop met het formuleren van productievooraanwaarden voor de landbouwproductie.

Aspect	Denemarken	Duitsland	Ver.Koninkrijk
Uitgangssituatie	+	+	+
Sturing door overheid	+	-	-/0
Wil tot samenwerking	+	0/-	0
Tijdigheid aanpak	+	-/0	-
Opstelling landbouw	+	-	0/-
Private initiatieven	0/-	-	+
Inzet supermarkten	-	-	+

Legenda: + = hoger dan NL, 0 = gelijk aan NL, - = lager dan NL.

Redenen voor verschillen

Blijft de vraag, waarom de Nederlandse en de Deense overheid voorop zijn gaan lopen bij het ontwikkelen en uitvoeren van milieubeleid. Voor Nederland is de beleids-intensiteit te verklaren door de intensieve landbouw, met een hoge veedichtheid en een hoog niveau van gebruik van meststoffen en bestrijdingsmiddelen.

Daarnaast zijn beide landen netto-exporteur van landbouwproducten; het veiligstellen van de exportbelangen kan een belangrijke drijfveer zijn voor het op orde brengen van het milieu. Duitsland lijkt, sinds de ministerswisseling vorig jaar als gevolg van het BSE-schandaal, op korte termijn een inhaalslag te willen maken. In het Verenigd Koninkrijk lag de nadruk lange tijd op de aantrekkelijkheid van de 'countryside' en minder op milieubescherming. Maar nu is met de samenvoeging van de Ministeries van Landbouw en Milieu min of meer hetzelfde gaande als in Duitsland.

Toekomstige ontwikkelingen

Zowel in Nederland als in Denemarken groeit het besef dat alleen met het aanscherpen van wetten en regels een onbegaanbare weg wordt bewandeld. Enerzijds omdat afwijken van EU-regelgeving juridisch steeds lastiger wordt. Anderzijds omdat het ingrijpende economische gevolgen heeft. Voor een verdere verbetering van de milieukwaliteit is resultaatbeloning door ketenpartners en consumenten een vereiste. Er zijn aanwijzingen, dat de bedrijfskolommen tot aanscherping van de normen zullen overgaan (bijvoorbeeld via EUREP-GAP). Dit betekent een gestage omslag van 'license to produce' naar 'license to deliver'. En daarmee blijkt het Verenigd Koninkrijk ineens voorop te lopen in de toekomstige ontwikkeling.

Meer informatie:

Rapport 6.02.07 *Van diversiteit naar uniformiteit: Ontwikkeling landbouwmilieubeleid in Europese context*